

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЭЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 2 (1536)

Пятніца, 6 студзеня 1961 года

Цана 4 кап.

Насустрэч Пленуму ЦК КПСС

Выстаўкі, лекцыі, даклады

У хатах-чытальнях, сельскіх клубах, дамах культуры і бібліятэках рэспублікі арганізаваны выстаўкі літаратуры, прывесеныя Пленуму ЦК КПСС, які неўзабаве абудзецца. На выстаўках — паставы партыі і ўрада па пытаннях развіцця сельскай гаспадаркі, артыкулы і фотаздымкі, якія сведчаць аб уздыме калгаснай вытворчасці. Такія выстаўкі арганізаваны ў Тураўскай, Барысаўскай, Маладзечанскай, Гомельскай, Віцебскай, Магілёўскай абласных бібліятэках.

Шкальную выстаўку падрыхтавалі работнікі мінскай гарадской бібліятэкі імя Я. Купалы. Работнікі абласной бібліятэкі імя Пушкіна разрабавалі метадычныя пісьмы па правядзенню літаратурных вечараў.

Раёныя бібліятэкі рэспублікі ўкамплектавалі бібліятэкі-перасёлкі палітычнай, сельскагаспадарчай і мастацкай літаратурай. Лектары абласных і раённых лекцыйных бюро, а таксама ўніверсітэцкай культуры чытаюць у калгасных клубах і дамах культуры лекцыі і даклады па пытаннях развіцця сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Канцэрты для калгаснікаў

Многія сельскія клубы Бешанковіцкага раёна стварылі агітбрыгады, якія з поспехам выступаюць перад калгаснікамі, рабочымі і служачымі. Агібрыгада Астрэвскага сельскага клуба яўдэна выступіла з канцэртамі ў вёсках Выхіныча, Пісмы, Крунычы.

Добра працуе Бачэйскі сельскі клуб. Ён дырэктар Анатолей Каржанеўскі кіруе хорам. Уздымаюць мастацкай самадзейнасці часта выступаюць перад калгаснікамі.

Добры мастацкі калектыў — агітбрыгада Старскага сельскага клуба. Яна выступае ў вадальных вёсках сельскагаспадарчай імя Леніна.

К. ХРУЦКІ.

ЗА НОВАЕ, КАМУНІСТЫЧНАЕ

«Усім горадам, ад малага і да дарослага, у паход, таварышчы, на разведку новага жыцця!» — пісала «Пінская праўда» 12 ліпеня 1960 г. Пінчане вырашылі ператварыць свой горад ва ўзорны па працы, культуры, грамадскаму парадку.

Гэтая закліка ўсіх грамадзян Пінска «строга захоўваць саветскія законы і правілы сацыялістычнага ладу жыцця, развіцця і ўдасканалення народнай дружнасці, таварыскай сумы і шчыльнай грамадскай арганізацыі, вясці раўнадушную барацьбу супраць лярваслаў, гультайства, варажбы, спекулянтаў, кіруючыхся вылімі прымысам сацыялізма: «Буде не працуе, той не есць». «Не будзе меса сарод нас влодзіям, хабарнікам і хуліганам...», «Акружым нявыявілі п'яніц, скандальністаў і паклініцкаў...»

З таго часу «Пінская праўда» ў разнастайных па жанры і форме матэрыялах адлюстроўвае выхавальную работу, якая праводзіцца ў горадзе.

Ціпер у Пінску вучыцца кожны трэці. Дзейнічаюць народныя ўніверсітэты тэхнічнай творчасці, камуністычнага выхавання, універсітэты для бацькоў і ўніверсітэты здароўя. Упершыню ў рэспубліцы пры інаўстрыяльна-тэхнічным тэхнікум створана агульна-тэхнічнае вчэрнілае аддзяленне, мета якога — падрыхтоўка і ўдасканаленне спецыялістаў сярэдняй кваліфікацыі.

У 1959 г. жыхары Пінска за добраўпарадкаванне роднага горада атрымалі першую прэмію і пераходны Чырвоны сцяг ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР.

З яшчэ большай энергіяй і любоўю ставіцца пінчане да добраўпарадкавання горада. Галоўная іх увага скіравана на грамадскія арганізацыі — вулічныя і дамоўныя камітэты, саветы пры домаўпарадкаванні, праўдзены Дома культуры і клубу, бібліятэчныя саветы, саветы чырвоных куткоў і на іншыя органы калектываў кіравання і супрацоўніцтва, у якіх занята звыш 500 чалавек.

Калектывны намаганні прыносяць добрыя вынікі. Вось прыклады. На швейнай фабрыцы калектыв перайшоў на самакантроль. Некалектыв прадуктовых магазінаў працуюць без прадаўцоў, а ў прамтаварных — створаны аддзелы з адкрытым доступам пакупнікоў да тавараў. У бібліятэках горада адкрыты свабодны доступ чытачоў да кнігі. На многіх прадпрыемствах горада заробатная плата рабочым, інжынера-тэхнічным работнікам і служачым выдаецца без казіра.

Уступіваючы ў трэці год сямігадовай працы Пінска з яшчэ большым энтузіязмам змагаюцца за выкананне сваіх высокіх абавязанасцей.

Паход працягваецца.

М. ЧАПРАСАЎ,

слухач Мінскай вышэйшай партыйнай школы.

СЭРЦА АДКРЫТА ЛЮДЗЯМ

Пра гэты выпадак Соф'я Антонаўна не любіць успамінаць. Затое дзяўчаты новаму чалавеку пра яго абавязкова раскажуць. А выпадак адбыўся вельмі яскрава.

Быў цудоўны летні дзень. Ля кароўніка спынілася палатка. З кабіны выйшла ўжо немаладая жанчына. Агледзеўшыся навакол, яна стрымана ўсміхнулася і пайшла да кароўніка.

Ніхто, вядома, не чакаў, што ўсё гэта так абудзецца. Восем дзён назад вядомую ў раёне дзяўчатку дзяўчаты праводзілі ў санаторый «Нясвіж».

«Някая адпачне, напавіцца цётка Зося», — думалі яны. Але праз тры дні дзяўчкі атрымалі ад яе пісьмо. У ім, нібы між іншым, гаварылася, што, маўляў, добра тут, дзяўчаты. Вазьміце ў старшынніцы машыну, прыедзьце ў нядзелю сюды, наведзіце сваю старую. Маладыя сяброўкі расказалі цётку Зося. Нават з пісьмом не пайшлі да старшынніцы калгаса Міхалы Адамавіча. А цяпер вольна і сама.

— Хоць так, хоць сяк лайце, а інакш я не магла, — апраўдвалася Соф'я Антонаўна. — Ала і Люба ў інстытут на сесію паехалі. А я на курорце. Трох у брыгадзе апазу няма? Тут і не пацуюць, у якія дзверы б'яду ўводзяць.

Соф'я Антонаўна лёгка махнула рукой, што нібы азначала: «Быў ужо, любіць, вразумейце мяне...» Дзяўчаты ўзрадаваліся. Акружылі Соф'ю Антонаўну, пашчотна гадзілі па плячы, не звольняючы вачэй з яе твару. А Нёман, які коціць воды тут жа ля фермы, іскрыўся, шуміў, заўу...

Хто не ведаў, у раёне гэтую маленькую, поўную бізменскай любові да людзей жанчыну — дзяўчку, арэнаюцца, члена ўрада. Жыве яна ў вёсцы ў невялікім доміку. Але гэсцей — дзяржа, брыгадзіраў, заахвочнікаў, старшын калгасаў часцей за ўсё сустракае на ферме. Вось і цяпер прыхаў знаёмы ей чалавек. Соф'я Антонаўна спытала: «Што, Васіль Пятровіч, паўшчувае? За малако?» Той адрыў позірк. «Ды не злуйся, галубок. Знайчы, вивацты, там дарэмна дакараць не будуць».

Васіль Пятровіч уздыхнуў: «Сёлета нібы і добра выйшлі — сілас ёсць, канцэнтраты, а толку мала. Аніма няма ці што...»

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Соф'я Антонаўна адказала: «Уменне... Яно з неба не падае, на люту не зловіш. Яго на крупніках збіраць треба. Была некая я ў адным калгасе. Седзячы ў кабінце старшынні, выпадкова заўважыла за шафой скручаную ў рулонцы паперу. Разгарнула і ахнула. Ды гэта ж плакаткі аб вольне дзяржа. Я і кажу старшынні: «Што ж гэта, прапанада перадавога вопыту?» «А хто ж яго ведае, можа Верка туды засунула», — адказаў ён.

Госць ўсміхнуўся, але печанка пачаў скардзіцца: дзяркі, маўляў, у іх калгасе маладзёжны, адным словам, дзяўчынкі яшчэ.

Замест адказу Соф'я Антонаўна паклікала дзяўчыну, што праходзіла міма.

— Скажы, Зіначка, колькі ў нашай камуністычнай дзяўчат?

— Ды амаль усе.

— А цяпер адкажы, калі ласка, даўно вы працуеце на ферме?

— Нядаўна, гады два, бадай. Пасля школы.

— А скажы, уменне да вас адраў прышлі?

— Што вы, цётка Зося! Спажачку тыпчалася, як цяляты ўпацямку, вы ж ведаеце. А потым ужо...

— Я ведаю... Ну, прабач нам...

Соф'я Антонаўна падмігнула гасцю: гэтыя сямія дзяўчаты два гады назад па паўтары тысячы надойвалі. А сёлета? Вось Валя Насевіч, Зіна або Света Лыч па чатыры тысячы ўжо надойлі. Некаторыя крыху менш. Але абавязальнасць ўсё ў поўную меру выканалі. Брыгада ў раёне першае месца заняла. А некаторыя члены брыгады новы, шэсцідзесяты першы год сустралі яшчэ ў жыцці і вернасці. А калгас наш? Хоць ён, як вы ведаеце, і аб'яднаны, і дзяўчаты аму далучаныя дзяўчаты на бүсці браць, — таксама крок падвой. Маладзёжніцкіх сянаў.

Яны выйшлі з кароўніка.

— Мара ў нас вялікая, — працягла Боладар. — У новым годзе — усім чатырохтысячным стаць. Гэта раз. Другое — электрадыку ўвясці. А што дзяўчаты дапамогі іншым — калі ласка, справа за намі не стане. Гасям заўсёды рады.

І яшчэ адна запавятная мара — нахал у новым годзе ўвесь наш калгас стане камуністычным.

— Так, пра Зіну я гаварыла... Старадэй. Мы ж ўсе любім — і маладыя і старыя. У нас усе адна адна вырочаюць. А як жа! Усе за аднаго і адзін за ўсіх.

Потым дадала:

— Шчаслівая... у Крамлі была. Мікіту Сяргеевіча слухала. Яна нам шмат пра гэта раскажала.

Раптам Соф'я Антонаўна ва ўпор паглядзела на Васіля Пятровіча і спытала:

— А ў вас дзяўчаты хоць вучацца?

Той разгубіўся.

— Не, аддзечка, ніхто...

— А ў нас, галубок, дзве дзяўчкі па два курсы інстытута ўжо скончылі. Тры сяброўкі ў нас таксама хутка паступаць туды будучы. Астатнія пайшлі ў вучыльні школы сельскай моладзі. Вось справы якія... Я ім увесь час казала: «Вучыцеся, дзяўчаты. Вам з цягам часу фермы, калгасы прымаць треба

ГЕРАІЧНАЕ ЖЫЦЦЕ

Беларусі і самой Веры Харужай.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

даўжэлася і якім бы ні быў цяжкім лёс, які ёс чалавек.

Хвалючымі дакументамі турма-нага жыцця Веры Харужай з'яўляюцца «Пісьмы на волю», выпушчаныя выдавецтвам «Маладая гвардыя» ў 1931 г.

«Напісаны яны проста, шчыра. Але з кожнага радка глядзіцца на вас чалавек моцнай волі, перакананы рэвалюцыянер, амагар за рабочую справу. У іх няма «паглыбленага самааналізу», гэта пісьмы героя-індывідуаліста, — гэта пісьмы радавога работніка-камуніста, калектывіста да глыбінні энэргіі. І колькі жыцця, маладосці, энэргіі ў гэтых пісьмах!» — так пачаў у ўспамінах адгукнулася аб «Пісьмах на волю» Н. К. Крупская.

Голас палымнага патрыёты, які вырываўся з-за крата на волю, даходзіў да мя сяброў. Гэтыя кароткія, але хвалючыя пісьмы — узор публіцыстыкі. За гоўстымі сценамі турмы, за моцнымі кратамі на маленькіх зноках Вера Харужая жыла жыццём роднай Савецкай краіны, справай рэвалюцыйнага падполля, цвёрда ўстаўляючы ў перамоцу вялікай справы.

«...адчуваю сабе шчаслівай, які вельмі нямы, — піша яна ў адным пісьме сяброўцы Р. — Жыццё бязмежна прыгожае, а жыццё ў спадчуні і барацьбы — гэта шчасце».

У засценках турмы Вера Харужая ніколі не траціла надзеі, што яна зноў вырвецца на волю, каб жыць і амагацца, жыць і працаваць.

«Лішч час, імчыцца. Сяджу ўжо шосты год, — піша яна ў адным пісьме. — Не верыцца мне, некаж не верыцца, што ўжо шасць гадоў не бачыла свабоды. Але вольна яна — яшчэ жыў ёю, яна нават не ў мінулым, яна — сучаснае і... блізкае будучым. Так, так, яшчэ некалькі намагаўся — і мы будзем разам».

А вось які закінчаны апошняе пісьмо: «Траба жыць, жыць! Бо кожны людзь сьвінячынна ветру — магутны асяжак да жыцця, гэта хвала сіл. А свабода ж не толькі ўсё бліжэй і бліжэй. Яна ўжо блізка».

І сапраўды здарылася так. Восень 1932 г. па дамоўленасці паміж урадамі Савецкага Саюза і Польшчыні быў праведзены абмен палітвязьняў. 40 вязняў, у тым ліку і актыўная рэвалюцыянерка Вера Харужая, уступілі на вольную савецкую зямлю.

Сустрэча з імі, які піша Н. Арахова, выйшла ў хвалючую дэманстрацыю пралетарскай салідарнасці. Беларускія паэты Я. Купала, М. Чарот, А. Александровіч прачыталі вершы, прысвечаныя барацьбе працоўных

Харужая заняла сваё месца на фронце сацыялістычнага будаўніцтва.

Вялікую цікавасць уяўляюць запіскі Веры Харужай, пісьмы з Віцебскага падполля, напісаныя ёю ў гэтым 1942 г.

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны Вера Харужая ўдзельнічае ў барах з ворагам у партызанскім атрадзе, а пасля на заданню адпраўляецца ў савецкі тыл.

Вораг таптаў зямлю роднай Беларусі, іраваў усе ўперх. Сапраўднае патрыёта не магла спакойна глядзець на ўсё гэта.

«І вось я павінна пакінуць дзяцель, таму што мяне кліча вайна, барацьба за наш край, за нашу ўладу, за нашу свабоду, за маю Беларусь», — піша Вера Харужая.

І яна пачыла павядаваць дачку і чатырохмесячнага сына на выхаванне старэйняй маці. У верасні 1942 г. Вера Харужая пад прозвішчам Аніны Саргееўны Карнілавай пайшла ў фашысцкі тыл, у Віцебск, каб арганізаваць партыйнае падполле.

Кароткім, але гераічным і мужным было жыццё смелай падпольшчыцы.

У лістападзе 1942 г. Вера Харужая хапіла гестапа. На допытах Харужая трымала сябе мужна.

«Я вяс непаўдліку! — гаварыла яна гітлераўцаў. — Я савецкая патрыётка і рабіла ўсё, каб нас знішчылі. Больш я не скажу вам ні слова!».

«Ніхто з тых, хто застаўся жыць, не бачыў, які загінута Вера Харужая, — піша ў ўспамінах А. Іванова, акая разам з ёй прыйшла ў тыл ворага для падпольнай работы. — Вядома толькі, што марознай зіма-падальскай раёнай яе разам з сяброўкамі гітлераўцы адвезлі ў Ілоўскі рой і расстралялі».

Тад абаралася гераічнае жыццё слаўнай дачкі беларускага народа Веры Харужай. І калі зачыталіся прачытаную кнігу, перад табою паўстае вобраз гарачай патрыёткі Радзімы, аднаго байца Камуністычнай партыі.

Вельмі шкада, што ў гэтым вобразе няма ўспамінаў аб дачцы вялікай і адданым перадае жыццё Веры Харужай — з 1932 па 1941 г. Складальнікам зборніка вярта было падарыць і ўключыць успаміны аб рабоце Харужай на Прыбалтыку, а тым больш аб яе рабоце ў знаёмых ёй па падполлі мясцінах у заходніх абласцях Беларусі.

Беларускі паэты напісалі вершы, прысвечаныя Вера Харужай. Драматы і пісьменнікі стваралі п'есы і апавесці пра яе жыццё. Але мы шчыра ўдзяку перад светлай памяццю Веры Харужай.

М. ДАСТАНКА.

Часопісы ў студзені «ПОЛІМ Я»

Мумер адкрываецца камедыяй Андрэя Макаёнка «Лявоніха на арбіце». П'есе прысвечана жыццю сучаснай беларускай вясці.

Друкуецца новы раман Піліпа Пестрака «Серадаб'ор». Дзея твор пераходзіць у апошні дні Ачыннай вайны. Падзеі ў асноўным адбываюцца ў адным з калгасаў на тэрыторыі былой Заходняй Беларусі.

Друкуецца аповяданні Уладзіміра Караткевіча «Каўчэг» і Міколы Ракітнага «На прыстані».

Пад рубрыкай «Слова аб зямлі бурштынавай» — вершы Антона Бяляніна, ЛІН Брыдыка, Еўдакіі Лосі. Змешчаны таксама вершы Ніна Пліска, Алега Лосі, Рыгора Барысавіча. Публікацыя «Шыльскіх вяснян» Байрана ў перакладзе Ул. Дубоўкі. Гэтым удзяку сусветнай паліцы прысвечана выступленне Пятруся Броўкі.

Дэ стагоддзя з дня нараджэння гмаму.

У канцы нумара — старонка

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

гмаму.

Аднойчы мне завалося быць сведкам цяжкага становішча, у якім апынуліся маладыя бацькі. Калі спатрэбілася растлумачыць пікаўнай даччы значэнне простага слова «вясцячэ».

Прыгавядаючы другі аналагічны выпадак. Разглядаючы ў часопісе рэпродуцыю карціны з вядзёным млынам, салідны сівы грамадзянін з непадобным жалежым зазначыў, што яму ніколі ў жыцці не даводзілася пабачыць у натуре такога любімага мастака і пастамі збудаванне. Яго суб'ектыўна, студэнтка палітэхнічнага інстытута, сказала, што зроду не бачыла нават простага ветрака...

Гэтыя і да іх падобныя, самі па сабе малазначныя, факты міжволі прыходзілі мне ў галаву, калі я ўпершыню аглядаў выдатны латышскі музей сямейскага быту, размешчаны ў прыгарадзе Рыгі на беразе маляўнічага возера Юглы. Гэты спецыяльны музей на адкрытым паветры паказаў незвычайнае ўражанне і дае радкую магчымасць грунтоўна пазнаёміцца з драбніцамі дзяцімляў, які даўно знік, акульца ў непаўторную атмасферу далёкага мінулага.

На 70 гектарах радкага сасновага лесу раскіданы дзясяткі будынкаў рознага прызначэння. Некаторыя з іх стаяць асобна, іншыя ўваходзяць у склад паліўных тэрыторыйных комплексаў-саізі, беражліва дастаўляючы сады з розных куткоў рэспублікі. Тыповы для такога роду пабудовы хатні і гаспадарчы аб'екты ўзніклі на месцы далёкага, што ўтвараеца поўная ілізія толькі што пабудаванага гаспадарчага жытла.

Вельмі часта гасці дасягнула музей — школьнікі. Іх галоўкі заўсёды мільгаюць на розных пабудовах. Але асабліва ўражае тае засяроджана ўвага, з якой латышскія сяляне аглядаюць помнікі сурогава мінулага свайго народа.

Між іншым, гэтае мінулае ў музей знішчылі не фетышызуюцца. Наадварот — пабудовы з іх аб'ектамі служыць нібы вехамі, якія адзначаюць прайдзены шлях і наступнае горавае наведвальніку: глядзі, да чаго бязрадасна і цяжкім было жыццё тваіх бацькоў і дзядоў і які далёкі ты пайшоў ад яго на шляху да яшчэ больш радаснага і цудоўнага заўтрашняга дня!

Пад непасрэдным уражаннем бачанага ў возера Юглы мімаволі ўнікла думка: чаму ж у нас, у Беларусі, да гэтага часу няма нічога падобнага, калі ёсць не меншыя магчымасці, чым у нашых суседзяў? А здавалася б, маючы ў непасрэдным суседстве такі выдатны ўзор, як было не падумаць пра стварэнне ўласнага нацыянальнага музея народнага быту.

У карысць неабходнасці заснавання падобнага музея ў нашай рэспубліцы можна прывесці нямаля важкіх аргументаў.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

СТВАРЫЦЬ МУЗЕЙ НАРОДНАГА БЫТУ

З натуральнай паласцю і гонарам на старонках нашата друку адзначаецца поўнае знікненне ў палых вёсках спрадвечных сямейных старажытных драва для жылых гаспадарчых пабудов скарыстоўваюцца паглы і бетон; не выклікае здзіўлення факт, калі ў той ці іншай вёсцы пажыла часам знайсіцца чалавек, які ўмее сплесці латні ці чунькі. Усё гэта радасныя з'явы, безумоўна, і ніхто не намераны шкадаваць сямейных старажытных драваў.

Аднак, думаецца, для нашадкаў абавязкова павінны быць калатліва захаваны сапраўдныя экспемплары не толькі латняў, але і многіх драўляных пабудов і іх поўным абсталяванням. Бо ў стварэнне ўсяго гэтага нашы продкі стагоддзі ўкладалі намаля працы і мастацкага густу.

Неабходнасць захавання найбольш тыповых узораў сельскіх пабудов ужо ўсвядомлена ў Літве, дзе, паводле паведамленняў друку, за апошні час у радзе калгасаў, пры поўнай перабудове іх на сучасны лад, спецыяльна пабудаваны ў некрэнутым выглядзе адзін стары дом, каб даць магчымасць моладзі шляхам супаставлення адчуць глыбіню бяздольна, якое адзінае змрочны ўчастанні дзень ад светлага сьняжнінства.

На жаль, у нас абывала стаяць на адзінакочных ветроку, гмуна, свірай, каморак і іншых збудаванняў, прызначэнне якіх добра могуць растлумачыць толькі старыя.

Гэтыя пабудовы, якія стагоддзімі служылі народным пагарабам, маюць права на нейкае існаванне ў эпоху камунізма, прычым не толькі ў выглядзе маўклівых назваў на кніжных старонках, але і ў натуре — у якасці музейных экспанатаў. У музеях звычайнага тыпу зусім немагчыма або пажыла экспанатаваць такія вялікія і ў той жа час вельмі цікавыя экспанаты, як ветраны і вядзёныя млыны, курная лязна, сямейныя стрэхі розных відаў, латышанскія зямліны і нават каткі станов, самаробную сукнавалляку, нажнуу ступі і шмат іншага будыагарабярэга гаспадарчага інвентару. Усё гэта вельмі тэаўскае і непрыгожае для фандасховішчаў, а тым больш для экспазіцыі. У гэтым сэнсе ніякі краязнаўчы музей звычайнага тыпу не можа прэтэндаваць на змену музея, падобнага латышскаму, а тым больш дамагацца такога эфекту, якога дасягае апошні.

Нягледзячы на змены, якія руйнуюць каштоўныя для музеяў рэчы, многія з іх можна яшчэ захаваць. Аднак ёсць падставы трымацца, што сабраць поўную калекцыю, напрыклад, народных беларускіх касцюмаў.

У карысць неабходнасці заснавання падобнага музея ў нашай рэспубліцы можна прывесці нямаля важкіх аргументаў.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

Пачаць хаця б з таго, што да нядаўняга часу пераважаў большасць беларуска жыла ў вёсках. Пры гэтым не толькі вёскі, але і гарады справядку будаваліся з такога неадагаванага матэрыялу, як дрэва. У будоўнічым мастацтве нашы продкі дасягнулі высокага ўзроўню. Далей, на працягу аднаго пакалення беларуская зямля была двойчы ахопленая ваянным пагарам, які знішчыў мноства помнікаў народнай архітэктуры. З тым большай дабайнасцю варта захаваць тое, што было найбольш цэльна і ўдзяльна пабудавана.

Нарэшце, вялікае будаўніцтва вядзюца ў рэспубліцы паўсёснае — ад сталіцы і да глыбінных калгасаў. Іно за дзялёк на дзень змяняе аблічча гарадоў і вёсак і часта з'яўляюцца прычынай знішчэння мноства таго, што варта захаваць.

цэмаў, падобна да таго цудоўнага пабудовы, які аспанаўца ў рыжскім гістарычным музеі, ужо наўрад ці ўдасца пры ўсёй стараннасці.

На мой погляд, для будучага музея наўрад ці варта задавальняцца рамкамі латышскага прататыпу. г. ян, пабудовамі, якія азначаюць выключна да перыяду феадалізму і капіталізму. Не менш каштоўныя і цікавыя для пакаленняў, якія будуюць пры камунізме, і тыповыя дамы сучасных калгаснікаў з іх абсталяванням.

У стварэнні такога будыага нацыянальнага помніка культуры ў поўнай ступені павінны быць перш за ўсё зацікаўлены Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР, Міністэрства культуры БССР, Камітэт па справах будаўніцтва

ДЛЯ САМЫХ ЦЯУНЫХ І ШЧЫРЫХ

ТВОРЧЫЯ ПАРТРЭТЫ

«Дзеці партызанаў», «Мікола-паравоз», «Дзяўчынка шукае бацьку», «Каму ў вятрачку кіно не вядома гэты фільм?» Асабліва папулярныя яны сярод юных глядачоў — самых цікавых і шчырных. Аглядаўшы падручнікі і сшыткі, няўсімсленыя хлопчыкі і дзяўчынкі разам з юнымі інтэлектуальнымі сябрамі, спыталіся на дапамогу дарослым у барацьбе з ворагамі нашай Радзімы.

Каму ж павінны быць удзячны юныя глядачы за кінатворы, якія вядомае гэтых натхняючых і славесных кінатворцаў? «Дзеці партызанаў» і першы фільм «Беларускі фільм» і першы на імя нашых вышэй фільмаў пастаўлены ім.

Не адзін дзесяцігоддзю год працуе ў кіно Леў Уладзіміравіч Голуб. Звыш 30 год таму назад (у 1928 годзе) закончыў ён Інстытут кінематографіі і ўвайшоў за складаную справу стварэння кінатворцаў. Першым пастаўнікам яго былі фільмы аб савецкіх моладзі: «Міхась», «Міхась і першы», «Песня пра першае каханне», пастаўлены на Кіеўскай кінастудыі. Выразны вобраз маладога чалавека новага савецкага грамадства паўстае з першых, у многім яшчэ недасканалых творах маладога рэжысёра.

У перадаванні гадзі шырокае развіццё ў нашай краіне атрымала навукова-папулярнае кіно. Захапіла яго і рэжысёр Л. Голуб. У 1938 годзе на Маскоўскай кінастудыі ён ставіць фільм аб жыцці і дзейнасці вайскага савецкага вучонага І. П. Паўлава. У 1939 годзе фільм «І. П. Паўлаў» выйшаў на экраны і быў адзінаццатым адным з адзін з лепшых навукова-папулярных кінатвораў таго часу. Перад глядачом паўстаў яркі і шматгранны вобраз І. П. Паўлава і як вайскага вучонага, і як чалавечага чалавека. Фільм вызначыўся строгай чаканасцю і рэальнасцю, сапраўды мастацкай формай. Савецкая кінематографія, асабліва газета «Правда», зрабіла вялікую і карысную справу, выпусціўшы фільм «І. П. Паўлаў».

З новымі планами і намерамі прышоў рэжысёр Л. Голуб у 1940 годзе на беларускую кінастудыю. Вайна спыніла яго работу над фільмам аб мірных буднях савецкіх войнаў. Тады сваю творчую энергію рэжысёр накіраваў на стварэнне спецыяльных кінатворцаў аб барацьбе савецкіх людзей супраць фашысцкіх акупантаў.

У пасляваенны час Л. Голуб першым з беларускіх кінематографістаў стварае папулярныя фільмы «Савецкая Беларусь», «Яркія, хваляючыя і эпізоды жыцця народа за першыя тры гады пасля вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў узноўлены на экране. Неўзабаве з цікавасцю сустраклі глядачы новыя дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы Л. Голуба: «Беларуская вясна», «Шчасце народнае», «Гэтыя дні БССР», а таксама кінатворцы «Пішар Беларусі». На якім бы жыццёвым матэрыяле ні ствараліся фільмы, Л. Голуб абавязкова знаходзіў у ім месца самым юным гаспадарам роднай зямлі — дзецям. Яны заўсёды захаплялі рэжысёра, аблілі да сабе сваёй шчырасцю, цікавасцю.

З марай аб самых юных глядачах у 1953 годзе Л. Голуб вяртаецца ў мастацкую кінематографію. Адрэзавшы ўвагу яго прыцягвае сінарый ад прыгоды беларускіх піянераў у часе падарожжа па роднаму краю, прапанаваны кінастудыі кінатрактарам Г. Каліновым. Рэжысёр не спалохаўся недасканаласці сінарыя, яго неазадаваў. За ўважэннем паставіў зусім рэальныя вобразы юных герояў, тых, якіх ён бачыў у розных кутках рэспублікі, дзімаючы дакументальныя фільмы.

З верай у магчымасці стварэння такіх герояў Л. Голуб разам з вышэйшым Усеаўскага дзяржаўнага Інстытута кінематографіі М. Фігуровскім і прысутнасцю да пастаўніц фільмаў у прасторы адмыслова стварыў сінарый і сія патрабаванні да іх сінарыя. У 1954 годзе на экраны з'явіліся каларовы мастацкі фільм «Дзеці партызанаў», які адрэзав прыцягнуў да сябе

увагу як юных, так і дарослых глядачоў. Аб смелых ударках юных герояў — сумарна Міхася і яго сястры Алесі — расказана шчыра і захапляюча. Лепшыя рысы савецкіх дзяцей выяўлены ў вобразе галоўных персанажаў: смеласці, кемлівасці, жаданне быць вартымі слаўных спраў сваіх бацькоў. Менш удаліся ў фільме вобразы дарослых. У абмалеўцы іх прыкметны схематызм і павархоўнасць. Але і пры гэтым фільм «Дзеці партызанаў» хваляе. Добрая паўчыны ўважэнне ён у нашай савецкай дзяцім і таму на працягу многіх год не сыходзіць з экрану.

Пастаўніцкі фільм для дзяцей павінен быць не толькі мастаком і арганізатарам. Ад яго патрабуюцца і педагогічны талент, разуменне дзіцячай псіхалогіі, умение прапавідаць з юнымі выканаўцамі ролей. Што Л. Голуб валодае гэтымі якасцямі, пацвярджае ўжо фільм «Дзеці партызанаў». І ў яшчэ большай ступені наступныя работы рэжысёра.

У 1956 годзе беларуская кінастудыя выпусціла каларовы фільм па апавесці М. Лынькова «Мікола-паравоз» (сінарый М. Лынькова і М. Садковіча). У ім прыкметна ўзрасло майстэрства Л. Голуба і як рэжысёра і як педагога. Вельмі трапіла падарваў пастаўніцкі выканаўчы ролі цэнтральнага героя фільма — 12-гадовага хлопчыка Міколі. Школьнага Якова Гуськова так шчыра захапіў марамі і ўчынкамі свайго рабаўніцы, так проста і натуральна перадаў іх глядачу, што яго можна назваць самым вопытным прафесійнага актёра. А пераказчыц галоўнага героя ў значнай ступені абумовіла поспех усёго фільма. «Мікола-паравоз» захапіў і юных і дарослых глядачоў. Бурныя лады рэвалюцыі, грамадзянскага вайны яны ўбачылі вачыма і сэрцамі, смеласці і адважнасцю хлопчыка, сына чыгуначніка-бальшавіка. Убачылі яны і шчырае жаданне Міколі — Гуськова дапамагчы старэйшым пазабавіцца ад прыгнатыяў, заваяваць шчасце для людзей. Юны выканаўца апраўдаў і рамантычна ўзнісламу кінамастацтва, да якога імкнуліся аўтары сінарыя і пастаўніцкі. Мы верым, што такі герой, як Мікола, не можа зачыніцца, без захаплення ўспрымае падзеі рэвалюцыі.

Яшчэ больш узяццё глядачы атрымалі рэжысёр Л. Голуб за апошні свой фільм «Дзяўчынка шукае бацьку». Аб адзінаццатым прызнанні фільма красавіца сведчаць не толькі першыя прэміі, прысуджаныя ў жоры 3-га Усеаўскага кінафестывалю, які праходзіў сёлета ў сталіцы нашай рэспублікі, але і мноства пісьмаў, што дагэтуль прыходзілі на кінастудыю. Усіх пакарае шчырасць, праўдзівасць фільмаў, якіх вобразы савецкіх дзяцей. Пра тое, як савецкім людзям вдалося выраставаць ад фашысцкіх катаў да чыгуначнікаў-каміандзіраў, расказана проста, без якіх-небудзь кінематографічных эфектаў і разам з тым выразна, цікава.

Найбольш яркімі атрымаліся юныя героі — маленькая Леначка і не адважны аборона Янка. Ад 5-гадовай Ані Камыяной і знаёмага ўжо глядачу Вовы Гуськова рэжысёр дамогся такоў шчырасці і непасрэднасці, што перад намі нібы і не героі твора, а самыя сапраўдныя савецкія дзеці. Не цяжка ўявіць сабе, колькі цярпелі і педагогічнага такту патрабавалася ад рэжысёра, каб дамагчыся ад маленькай дзяўчынкі такой натуральнасці паводзінаў, як гэтыя ролі ў фільме Аня Камыяной — гранічна натуральныя, перакананыя. І раласці і засмучэння, чужадыня. Ва ўсім гэта шчыра, чужадыня. Ва ўсім гэта шчыра, чужадыня. Ва ўсім гэта шчыра, чужадыня.

За ўважлівую, сапраўды майстэрскую работу з дзецьмі рэжысёр Л. Голуб можа нават дараваць некаторыя павархоўнасці ў абмалеўцы вобразу дарослых, у прыватнасці, бацькі Панаса (артыст М. Барнін), фельчара (Г. Грыгор'еў), старасты (Я. Палосіч).

У фільмах Л. Голуба заўсёды знаходзіцца месца для паказу жыццёвай беларускай прыроды. Героі нібы жывуць у ёй, набіраюцца не сіл. Та-го жыватворчай, неадраўнай ад лёсу герою мы бачым прыроду і ў фільме «Дзеці партызанаў», і ў фільме «Дзяўчынка шукае бацьку». «Мікола-паравоз» апрача таго вызначаецца дакладнасцю ў абмалеўцы часу, атмасферы дзеяння.

Вяртаючыся яшчэ адну якасць фільмаў, пастаўленых Л. Голубам. «Дзеці партызанаў», «Мікола-паравоз», «Дзяўчынка шукае бацьку» — усё гэта творы займаюцца ў лепшым сэнсе слова. Дзеянне ў іх развітаецца імкліва, сюжэт дынамічны, вобразы каларытныя. Імкненне да актыўнай драматычнасці, дынамічнага дзеяння нам уяўляецца асабліва важным пры стварэнні фільмаў для дзяцей. Юны глядач не заўсёды здолее правільна разабрацца ў творах так званага ўнутранага драматызму, гэта значыць, калі канфлікт развітаецца на лініі сутыкнення характараў, поглядаў. Яго перш за ўсё цікавіць учыні, справы людзей.

Цілер рэжысёр Л. Голуб рыхтуецца да пастаўніц новага кінатворца. Бясспрэчна, што галоўнымі героямі яго зноў будуць дзеці. У недалёкім будучым рэжысёр спадзяецца атрымаць ад беларускіх драматургаў такі сінарый, дзе галоўная роля будзе напісана спецыяльна для Ані Камыяной, якая заявляла вялікую папулярнасць выкананнем ролі маленькай Леначкі ў фільме «Дзяўчынка шукае бацьку».

Даводзіцца зноў канстатаваць, што ў неабавязковым сінарыйным партрэфі стварае «Беларускі фільм» зусім няма заявак беларускіх пісьменнікаў на сінарый фільмаў для дзяцей. Іх не было ў багачым годзе, няма і ў плане на будучае. Чаму? Хіба ў Беларусі вывеліся дзіцячыя пісьменнікі? Не, не вывеліся. Толькі іх трэба заважваць, прыцягваць да важнай і адказнай справы стварэння фільмаў для дзяцей. Тых твораў у нас выпускаецца неадпаведна мала, а якіх вельмі і вельмі патрабуюць.

Актыўна дзейнічаць рэжысёра Л. Голуба, яго клопаты аб выхаванні савецкіх дзяцей высока ацэнены савецкімі і нашымі людзьмі. Надаўна яму прысвоена ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтва БССР. Гэта набыла мастацтва новым творчымі сіламі.

Ф. БОНДАРАВА.

Часопісы ў студзені

«МАЛАДОСЦЬ»

Нумар адкрываецца артыкулам І. Грамовіча «Час, у які ты жыў». Змяшчаны нізкі апавяданняў з цыкла «Партрэты Івана Шамкіна» — «Дзівак-чалавек», «Непрыгожыя», «Модніца», апавяданні Івана Неўмыніна «У шалашах», «Соль», «Кінуўшыся», Аляксандра Пальчэўскага «Іза», урывак з новага твора Ілія Эранбурга «Незвычайнае сустрачэнне» і працяг нататкаў Ірыны Ганзелькі і Міраслава Зігмунда «Па дарогах свету».

Надрукаваны вершы Генадзя Кляўко, Хведара Жыцкі, Міколы Кусікова. Сямідзесяцігоддзе з дня нараджэння Паўла Тычыны часопіс адзначае перакладам яго вершаў «Праўдзіны будзе...» на беларускую мову.

У раздзеле «Дарогамі сямігодкі» — нарыс С. Кухарова «Крылаты ўзрост» і сэрвія малаўка С. Селіханава «3 пазеўкі ў Салігорск».

Рэпартаж В. Хорсуня і А. Дзітлава «Крокі ў будучыню» расказвае пра рабочых Мінскага разлівава, якія змагаюцца за званне кавальска-камуністычнай працы. Змяшчаны шэраг кароткіх матэрыялаў аб славянскіх справах нашай моладзі ў мінулым годзе.

Аб маральным абліччы нашай моладзі піша М. Цімошак у артыкуле «Чым вымяраецца жыццё». «Хто не працуе, той не есць» — так называе свой артыкул навуков-спрацоўнік Інстытута філасофіі АН БССР К. Петаніка.

Раздзел «Навука і тэхніка» змяшчае фотарэпартаж В. Гогара «Завурашні дзень будучыні» — пра новыя вынаходніцтвы ў будучыня тэхніцы. Да пачатку года пачаў даследчыя работ у Антарктыцы змяшчаны артыкул лектара Маскоўскага планетарыя, прафесара члена географічнага таварства СССР І. Шышкіна.

Старогадзі з дня нараджэння Яфіма Фёдаравіча Карскага прысвечаны артыкулы Галіны Бортшук «Выдатны беларускі вучоны». Аб працы і даследаваннях Карскага аглядае драматычнага тэатра імя Ленінскага камсамолу расказвае ў рэпартажы А. Дзітлава «Высокае ў прастым».

У раздзеле «Размова аб май-старстве» — артыкул Рыгора Бокрэса «Выпрабаванне часам» пра творчасці Змітрака Астапенкі.

У артыкуле Л. Савасіянэ «Год вялікага спорту» гаворыцца пра дасягненні і недахопы, якія былі ў нашым спартсменстве ў мінулы год.

Навагодніх жартоўных верш Уладзіслава Навіцкага «Піць пуды тэлеграма» змяшчаны ў раздзеле «Гумор і сатыра». Цікавыя вытрымкі з твораў, дасягненні ў рэдакцыю, дуючы ў раздзеле «Агрэсіі».

Да нумара прыкладваецца бясплатны дадатак «А германік грае, грае».

Крыніца ведаў

Камсамолку Ніну Кузінку добра вядома не толькі ў калгасе імя Сідніцкага, але і ва ўсім раёне. Працаваў бібліятэкарам яна пачала да гэтага года. Хацелася бібліятэка тады масцілася ў прыватным памяшканні. Кнігі ляжалі абіж. Колькасць чытачоў не перавышала двух дзясяткаў.

Ніна Кузіна зрабіла паліцыю для кніг. У бібліятэку навяла ўзровень парадка. Сюды сталі прыходзіць калгасныя моладзь, настаўнікі мясцовай школы, рабочыя цаглянага завода. З іх дапамогай быў арганізаваны гурток мастацкай самадзейнасці.

Ніна Кузіна шмат увагі аддае правядзенню канферэнцый чытачоў, вечароў пытаньняў і адказаў, лекцый на літаратурныя тэмы і г. д.

У мінулым годзе бібліятэка адкрыла сваёй доступ чытачоў да кніжных паліц. Кнігі размяшчаны па галінах ведаў. Ёсць рэкамендацыйны спіс літаратуры, выстаўкі кніжных навінак. За апошні час значна ўзрасла выдана агульнанацыянальнай, мастацкай, сельскагаспадарчай і навуковай літаратуры. Сярод актыўных чытачоў бібліятэкі — пажылыя калгаснікі, моладзь, рабочыя.

Ніна Кузіна арганізавала перасоўныя бібліятэкі. 150 калгаснікаў карыстаюцца іх паслугамі. Дзясяткі кнігачасцяў працуюць у брыгадах.

У мінулым годзе бібліятэка адкрыла сваёй доступ чытачоў да кніжных паліц. Кнігі размяшчаны па галінах ведаў. Ёсць рэкамендацыйны спіс літаратуры, выстаўкі кніжных навінак. За апошні час значна ўзрасла выдана агульнанацыянальнай, мастацкай, сельскагаспадарчай і навуковай літаратуры. Сярод актыўных чытачоў бібліятэкі — пажылыя калгаснікі, моладзь, рабочыя.

Лепшым выканаўцам уручаны прызы — кнігі беларускіх пісьменнікаў.

Л. МІЛЯЦКІ.

«...Сюбный метай нашай працы з'яўляецца паказ як мага больш поўнай карышны ўдзелу рускіх, беларусаў і ўкраінцаў у студэнцкім паўстанні 1863 г. Мы сабралі шмат разрозненых фактаў, узялі з цемры забавыя многія фігуры выскародных, самаадданных людзей, якія ў імя высокага лозунга «За вашу і нашу свабоду» далучыліся да паўстання і шматлікіх свайго крывёнага бітваў і месцы пакарання смерцю. Гэтыя факты, узятыя разам, дазваляюць зрабіць вывад аб значным удзеле сьмелых братаў славянскіх народаў у студэнцкім паўстанні, аб добравольным стаўленні шматлікіх мас рускага народа да вызваленчай барацьбы палякаў», — так вызначаюць мэту і вынікі сваёй працы аўтары манаграфіі, якая выйшла ў 1959 г. у Варшаве. — «Рускія, беларусы і ўкраінцы ў паўстанні 1863 г.»

Тэма рэвалюцыйнага саюза народаў Расіі і Польшчы прыцягвае ў апошні час вялікую ўвагу савецкіх і польскіх гісторыкаў. Асабліва папулярна распрацоўваецца праблема баявой садружнасці рускіх, польскіх, беларускіх, літоўскіх і ўкраінскіх рэвалюцыянераў у 60-я гады мінулага стагоддзя. Дарожні прыгадаў такіх працавіц, як Ю. Кавальскага, «Руская рэвалюцыйнага дэмакратычнага студэнцкага паўстання 1863 г. у Польшчы» (Варшава, 1949 і 1955 г.), манаграфія маскоўскага гісторыка І. Бяляўскага «А. І. Гершэн і польскі нацыянальна-вызваленчы рух 60-х гадоў XIX ст.» (М., 1954), зборнік Польска-Савецкага інстытута «Дзеі ўспрымаў рэвалюцыяны Polaków i Rosjan w drugiej połowie XIX w.» (Варшава, 1956), і, нарэшце, выпушчаны Інстытутам славянстваў Акадэміі навуц СССР зборнік артыкулаў «Паўстанне 1863 г. і руска-польскія рэвалюцыйныя сувязі 60-х гадоў» (М., 1960). Савецкі і польскі даследчыкі сумеснымі намаганнямі спыняюцца запавольні ўважліва працаваць у гістарычнай літаратуры.

Існаванне гэтай «белай плямы» лёгка глумачыцца: не ў ітарасках буржуазных гісторыкаў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

Кніга П. Ласкоўскага і З. Млынарскага смельчавыя. Аўтары неш за ўсё імкнуліся займаць чытачоў агульнымі разважаннямі на выбарную тэму. Іх сіла ў фактах. Яны ставілі перад сабой задачу зрабіць сваю працу як мага больш нагляднай, выніковай, калі магчыма, прадстаўляючы максімум канкрэтных фактаў і фактараў, якія імкнуліся раскідваць нацыянальную варажасць, было даследаваць слаўную гісторыю рэвалюцыйнага супрацоўніцтва славянскіх народаў. Толькі лепшыя з буржуазных вучоных, які і то зрэдку і нехаця, прыводзілі асобныя факты з гісторыі ітарэацыянальных рэвалюцыйных сувязей.

«ЗА ВАШУ І НАШУ СВАБОДУ!»

ры і беларускіх выданні: «Рок 1863 на Мінскай зямлі», «Паўстанне 1863 года ў Беларусі». Выданыя факты старанна сістэматызаваны і супастаўлены. У ходзе працы аўтарам даялася перададзеныя, немалыя цяжкасці. Належыць справе, напрыклад, было вызначыць нацыянальнай прыналежнасці паўстанцаў. У афіцыйных документах таго часу нацыянальнай прыналежнасці асоб, як вядома, не адзначалася: больш істот

«ЗА ВАШУ І НАШУ СВАБОДУ!»

(Закачанне. Пачатак на 3-й стар.)
Біяграфіі даюць П. Ласоўскі і З. Мільнарскі на падставе дакументаў польскіх архіваў. Івані Максімаў, рэдактар 18-пакаткова Беларускага палка, дэзерціраваў з царскай арміі і ўступіў у рады паўстанцаў. Паўстанцаў заклікаў «Відавочны» з 1914 года, падаўшы 13 жніўня 1863 г. паведамленне, што ў баі пад Сешчыным (Польшча) асабіваў мужнасцю вызначыўся паўстанец Максімаў з атрада капітана Хмяленскага. 2 студзеня 1864 г. Максімаў быў захоплены ў палон царскімі войскамі. Палова суд прыгаварыў яго да пазбаўлення ўзнагарод за Крымскую вайну і 12 гадоў катаргі. Нямецкія, як вядома, вярталіся дадому з сібірскіх руднікоў.

Наступны раздзел носіць назву «Рускія — кіраўнікі паўстанцкіх атрадаў у час студзенскага паўстання». У гісторыі паўстання 1863 г. ямаля прыклаў, калі рускія рэвалюцыянеры становіліся на чале паўстанцкіх атрадаў. Гэта было прамусленным выхадом даверу паўстанцаў да сваіх баявых палчавікаў. Азія з такіх кэмандзіраў — паміж іншымі вышэй Пётр Краніцкаў, — а самага пачатку паўстання разам з некалькімі іншымі рускімі афіцэрамі ўступіў у рады паўстанцаў і быў прызначаны кіраўніком атрада. Вялікае ён спачатку ў Падляскіх, потым у Люблінскіх і Сандармскіх ваяводствах. Толькі праз год нясмелых партызанскіх баёў і паходаў, у лютым 1864 г. Краніцкаў пакінуў Польшчу і выехаў за граніцу. Цікава лёс прапаршчыка Федара Ельчанина. Напярэдадні паўстання ён служыў у Новайсерыяўскім пяхотным палку, што стаў у Мінску. У красавіку 1863 г. калі ўспыхнула паўстанне ў Мінскай губері, ён разам са сваім таварышам прапаршчыкам Л. Рамішэўскім узначаліў паўстанцкі атрад, які склаўся з мішчан. Пасля Ельчанинаў камандаваў узводам у больш буйным атрадзе Мінскага павета. Сваёй адвагі і кемлівасці ён заслугоўваў любіць і павагу ўсяго атрада. Аднак шлях рускіх рэвалюцыянераў у паўстанцкіх атрадах не заўсёды быў успакойным. Сярод польскіх паўстанцаў былі і такія, што ўдзяваліся ў атрады да рускіх рэвалюцыянераў. У тасіш кнігі П. Ласоўскага і З. Мільнарскага ў тым, што яны не ўхіляюцца ад вырашэння складаных пытанняў. Рускі-польскімі рэвалюцыянамі створаны ўсімі сіламі імкнучыся пераадоліць кантраверсійныя памешчыцкія пертны «белыя». Заўважым нацыяналістычны былі паслядоўнікі Л. Мераслаўскага — польскага «рэвалюцыянера» з дыктатарскімі замашкамі. Інтрыгамі гэтых праўнічых руска-польскага збліжэння тлумачыцца трагічная смерць аднаго з удзельнікаў паўстання — капітана С. Нікіфарова, абвінавачанага ў шпіянажы і расстралянага па загаду Нацыянальнага ўрада. Нікіфарова знаходзіўся тады ў атрадзе М. Баралоўскага — «Лелевеля» на Любліншчыне. Баралоўскі — выдатны кіраўнік паўстання — высока цаніў руска-рэвалюцыянера і бязмежна веруў яму. Прыкладна драматычнае апавяданне мемераста: «Адночыні Лелевель атрымаў ад Нацыянальнага ўрада распрадажэнне, у якім пісаўся, каб ён неадкладна пасля атрымання загаду расстраляў Нікіфарова. Здаўлены і засмучаны Лелевель выклікаў да сябе Нікіфарова, даў яму прычытаць загад і запітаў, што рабіць. Нікіфарова прачытаў і спакойна адказаў, што ваявода ў далейшым выпадку не трэба і трэба дакладна выканаць загад урада. Лелевель выстраў у гэтым атрад, прачытаў загад, на вачах ва ўсіх абіяў і пацалаваў Нікі-

фарова, а потым загадаў яго расстраляць». Але нікіфарову не адродзілі пахвіну руска-польскай рэвалюцыйнай дружбы. Яна грэмалася на трывалым фундаменце і непарушна прайшла праз усе выпрабаванні.

З цікавасцю чытаюцца таксама раздзелы IV, VI, VII кнігі, у якіх аўтары прыводзяць разнастайныя матэрыялы аб рускіх цывільных асобах, што ўдзельнічалі ў паўстанні, аб удзеле ў падзеях 1863 г. украінцаў, аб спачуванні і падтрымцы насельніцтва, якімі карысталіся польскія выгнаннікі ў рускіх гарадах і Сібіры. Асабліва цікавы для беларускай грамадскай раздзел «Беларускія сяляне і мішчані ў студзенскім паўстанні». Аўтары дэкліруюць польскія паўстанцы-ўніты Падляскіх (Падляскага); сяляне і мішчані Заходняй Беларусі (Гродзенскай і Віленскай губерняў); сяляне і мішчані Міншчыны і Матвееўшчыны. Багаты і новы матэрыял аўтарам удалося сабраць аб удзеле ў паўстанні беларусаў Падляскіх. У падляскіх павятах (Бяльскім, Канстанцінаўскім, Радзівіцкім) беларусаў было вельмі многа. Напрыклад, у Бяльскім павеце іх складалі (па розных крыніцах) ад 1/4 да 1/2 ўсяго насельніцтва. Многія з іх уступілі ў паўстанне, калі дэкліруюць паказваюць, як дэкліруюць прынялі актыўны ўдзел у паўстанні, сабралі ў руках змагаліся супраць царства і прыгонніцтва. Аднак падзеі 1863 г. на тэрыторыі самой Беларусі асветлены аўтарамі яўна недастаткова. Прычына гэтага, відавочна, у тым, што аўтары не ўдзявалі выкарыстаць дакументальныя зборы савецкіх архіваў. Не знаёмыя яны, відавочна, і з апошнімі публікацыямі савецкіх гісторыкаў. Тым некалькімі прыкладаў, якія прыводзяцца аўтарамі для паказу ўдзелу ў паўстанні сялян і мішчан Беларусі, аб падзеях 1863 г. на беларускіх землях і паказваюць пачуццё незадавальнення ў чытача. Аўтарам не ўдалося дакументальна паказаць шырокі ўдзел у паўстанцкім руху сялян Заходняй Беларусі. Чамусьці абыходзіліся яны пачынае аб удзеле ў паўстанні беларускай інтэлігенцыі. Праўда, тут упамінаюцца імяны К. Каліноўскага і А. Трусава, але аўтары нічога не гавораць пра іх нацыянальнасць. У кнізе не паказваюцца ў поўным аб'ёме якая арганізацыя і агульнае ўдзяванне дзейнасці К. Каліноўскага напярэдадні і ў перыяд паўстання, не раскрытае характар уззаемаадносін вялікага сына беларускага народа з польскімі рэвалюцыянерамі. Дарэмна мы пачалі б шукаць у кнізе імяны такіх прадстаўнікоў беларускай культуры, як В. Дунін-Марцінкевіч, Ф. Багушэвіч, А. Абуховіч, якія прымалі ўдзел у паўстанні. Нельга пагадзіцца і з заключным вывадам аўтараў аб тым, што ўдзел вяліка-польскіх у паўстанні быў больш шматлікі, чым удзел беларусаў і украінцаў (стар. 226). Паўстае яшчэ пытанне: чымі ж сіламі паўстанне дэкліруюць год трымалася на Гродзеншчыне, Віленшчыне і часткова на Міншчыне? Там, дзе сяляне казалі паўстанцам рашуча «не» (напрыклад, на Віцебшчыне або на Украіне), паўстанне не магло працягвацца і некалькі дзён.

Дакор, які мы вымушаны зрабіць у адносіх аўтараў, не ўплывае на агульную станоўчую ацэнку манатрагі. П. Ласоўскі і З. Мільнарскі напісалі добрую, карысную кнігу.

Г. КІСЯЛЕВ.

З РЭСПУБЛІКАНСКАЙ МАСТАЦКАЙ ВYSTAУКІ.
Я. Харытоненка. «Леначка».

Мастакі «Вожыка»

На рэспубліканскай выстаўцы выдзяляюцца мастацтва побач з творамі жывапісу, скульптуры, графікі прадстаўлены працы мастакоў «Вожыка».

У гэтым часопісе супрацоўнічаюць мастакі-сатырыкі старэйшага пакалення А. Волкаў, З. Паўлюшкі, С. Раманаў, а таксама маладыя карыкатурысты.

Значнае месца ў часопісе аддаецца палітычнай сатыры. Прадстаўлены на выстаўцы работы мастакоў «Вожыка» сведчаць, што яны ўмеюць праз сатырычны малюнак раскрыць характар тых або іншых грамадскіх падзей. У карыкатуры на палітычную тэму, як і ў любым іншым творы мастацтва, тэхніка і майстэрства яшчэ не вызначаюць каштоўнасці малюнка. Аўтару палітычнай карыкатуры трэба валодаць практычным розумам, пільным вокам.

Мастак А. Чуркін падрабязна паказаў сябе ў многіх малюнках. На выстаўцы дэманструюцца яго лісты палітычнага характару — «Джон Буль робіць буль, буль» і інш. Экспрэсія, шчырае адчуванне, выкарыстанне кантрастаў дазвалялі А. Чуркіну выражаць індывідуальны погляд. З усяй бяспрыгнутае выкрывае сатырык ворагаў чалавечнасці — далаеа, аднаўраў і іншых падпільнічых вайны.

Палітычныя карыкатуры старае і мастак Г. Грамыка. У яго малюнку «Цёплая кампанія, якая грэе рукі на «халоднай вайне», ўдала падабрана тыпаж. Вось яны, вайнуныкі разнастайнага псіху «халоднай вайны» — амерыканскія імперыялісты, якія прымыклі чужымі рукамі жар загараць.

Мастакі «Вожыка» ідуць у нагу з жыццём. Нашу сучаснасць, нашы

будні лны адлюстроўваюць на старонках часопіса. Востра, праўдзіва выяўляюць «вожыкаў» смешныя бакі ў характары некаторых нашых людзей, крытыкуюць адмоўныя з'явы ў жыцці.

У творах бытавой сатыры выяўляецца індывідуальнае маюера кожнага мастака. У іх многа рознага, але ўсіх аб'ядноўвае імкненне з дапамога жывой мовы сатыры выкарыстаць нечымі і плёсна з сучаснага быту.

А. Волкаў вядомы жывапіснымі працамі. Яго добра ведаюць і як сатырыка-карыкатурыста. «Куратан хоць, а фігуры майб не шкадуеш», «Чаму вы лодка не рамантуеце?» і іншыя яго лісты поўны дасціпнага гумару. Вяс элоці, ўдала крытыкуе аўтар смешныя бакі ў характары людзей. Непасрэднасць кампазіцыі, яркасць колераў даюць магчымасць мастаку глыбока раскрываць змест твора.

Н. Гурло і З. Паўлюскага цікавыя перажыццямі ў сваёй асобнай каласічнай, недахопы ў кіраўніцтве некаторымі каласікамі. Гэтыя матывы паслужылі пошадом для стварэння малюнка «У нашым каласіце ці ў нейкім саўгасе», «Лепш бы мы пайшлі да анахарыі З. Паўлюскага; «Абяцаў і даў» Н. Гурло. Іх творы жыццёва пераканальныя і шчырыя.

У часопісе працуюць вядомы мастацграфік С. Раманаў. Вострая надзеяная сатыра ўласціва яго лістам.

На выстаўцы экспануюцца творы В. Швецова, Е. Ганіка, В. Ціхановіча — ілюстратара многіх апавяданняў, народных казак, баек.

Мастакі «Вожыка» радуюць наведвальнікаў выстаўкі разнастайнасцю тэм, высокай тэхнічай.

В. ВІКТАРАВА.

Пра літаратуру, школу, выхаванне

Напярэдадні Новага года ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі кадраў народнай асветы адбылася сустрэча з беларускімі пісьменнікамі. Да выхавальнага школьнага інтэр'ю прышлі ў гасці дзіцячы пісьменнік А. Якімовіч, Э. Асянчэвіч і П. Рукевіч. Яны расказалі аб сваіх творчых планах, прачыталі новыя творы.

А. Якімовіч падзяліўся ўражаннямі аб маскоўскім пленуме Саюза

пісьменнікаў РСФСР па пытаннях развіцця дзіцячай літаратуры.

Выхавальніца Бяшенскай школы-інтэрната Брэсцкай вобласці С. Іарданскага расказала, як пелішы творы дзіцячай літаратуры дапамагаюць выхоўваць у школьнікаў патрыятызм, любоў да працы і пачуццё калектывізму.

Выказанні і крытычныя з'яўкі ў адрас асобных твораў пісьменнікаў і рэдакцыі дзіцячых часопісаў.

І. РАЗАНАУ.

СЛУХАЕЦЦА СПРАВА

П. Чавялёў мяне сустраў на вуліцы. Вочы яго блішчалі. Я адразу адчуў пах гарэлікі.

— Вершы пішу. Можна прапхнець у газетку? А то памру і ніхто не будзе ведаць пра мой талент...

— Прывіосце, — адказаў я.

Але вершаў П. Чавялёў у рэдакцыю не прынес. Увесь час я думаў пра нашу сустрэчу і хваляваўся. А калі сапраўды чалавек памра і нічога не будзе ведаць, што сярэд іх жыў талент? Гэтага не можа быць. Мой абавязак напісаць пра талент. Каб ведалі...

* * *

Ён схапіў нож і, вярнуўшы шалёныя вочы, прыставіў яго да грудзей жанчыны:

— Або дасі даведку, або варажэ! За такую, як ты, больш трох год не дадуць...

І жанчына, стомленая ад скандалаў, запалоханая, змучаная штодзённымі сваркамі, шпача збялымі губамі:

— Добра, я дам даведку, толькі ідзі...

Чавялёў шпурлае нож і, надзеючыся, ужо з дэв'яці гаворыць дэцям:

— А вы, байструкі, ведаеце, што я наогул не ваш бацька, — і выйшаў, грмынушы дзверы.

Дзеці ўздыхаліся.

О, каб ён пайшоў зусім і пакінуў у спалок іх і маці. Дык не! Ён прыйдзе праз гады-два, дэдаў трымаючы на нагах. 16-гадовая Эма і 14-гадовая Света спяць у вятроцы, паклаўшы каля ложка паліто, каб можа было ноччу адразу выбегчы на вуліцу.

Урошце Пятро Чавялёў атрымаў ад жонкі даведку, што яна, Зінаіда Чавялёва, і дзеці пераехалі з ім у новую кватэру. Калі паперка была ў кішні, грмынуў кулаком па стале:

— Цяпер пра кватэру забудзе, калі хочаш жыць на свеце. Ты застаўся тут, а я пераехаў і ажанося. Ну, а наконт нашага сумеснага жыцця — будзем разыходзіцца.

Неўзабаве народны суд разглядаў справу аб скасаванні шлюбу. Абодва бакі пагадзіліся, і шлюб паміж Пятром і Зінаідай Чавялёвымі быў скасаваны.

Чаму так здарылася, што пасля распаўсюду сям'і? Як і трэба было чакаць, П. Чавялёў прыводзіў на суд дэкліруючы нейкіх людзей і намастаў абвінавачніц Зінаіду Федараўну ў звар'яццеласці. Брыдка было слухаць, як Чавялёў выдмухваў нейкія гісторыі, рабіў з сябе вяліката пакуніка, які не вытрымаў дзекаў жонкі.

Але ж на судзе высветлілася і іншае. На працягу апошніх год Пятро Чавялёў амаль кожны дзень прыходзіў дадому п'яны. Брыдкаю чыніўную ланіку можна было пачуць у кватэры і раіцца, калі ён ішоў на работу, і позна ўвечары, калі вяртаўся дадому п'яны. Талы дзеці ўпалі з кватэры, каб схавацца ў суседзях і ад раз'юшанага чалавека. А колькі траба было жаночай цярплівасці, каб з голю ў год утававаць дачку Эма не вытрымала і напісала пісьмо пракурору Варашылаўскага

раёна Мінска. Яна пісала: «У такіх умовах я не магу больш жыць...». Нельга без хвалявання чытаць радкі, напісаныя дзіцячай рукой. Яны краюцца шырастым і болей за чалавека, які называе сябе бацькам. Але што Чавялёва да гэтага ліста!

Складнае ўражанне, што паводзіны Чавялёва дома — яго асабістае справа: што хоча, тое і робіць. Выходзіць, што яго ўчыны могуць цікаваць грамадскасць толькі тады, калі выходзяць за межы норм паводзін. Мы гаворым «грамадскасць», маючы на ўвазе і пракуратуру раёна, якая напісала з Чавялёвым, нібы курыца з айкамі. І там кожны раз разводзілі рукамі: няма ў наўнасці злучэння. Ну, выйшлі. Ну, пасварыліся з жонкаю. Ну, пералапохаў дзяцей. Не забіў жа нікога. Схапіў жонку? Мы ж не бачылі...

Ведаючы Чавялёва і ў судах. У свой час работнікі народнага суда Варашылаўскага раёна разглядалі справу аб высіленні з кватэры П. Чавялёва. Завяў гэтую ў народны суд падала Зінаіда Федараўна. Суд устанавіў, што П. Чавялёў не лічыцца ні з якімі элементарнымі нормамі паводзін.

Калі суддзя запытаўся: «Вы камуніст?» — Чавялёва заклаліла ліхаманка: зразумела, што даведка адкажыць не толькі перад судом. Брыдка было глядзець, як дарослы чалавек, нібы дзіця, пачаў еныць, прасіць прабачэння ў суда і жонкі, запэўняў, што больш падобнага не будзе. Яму на верылі.

Мы ведаем вялікую гуманнасць савецкага суда. Можна прывесці шмат прыкладаў, калі суд дараваў «недаправаленні» ўчыні. Больш таго, мы разумеам, калі даруюць чалавеку, свядомасць якога лямі тэрма выхоўвае. Але ж тут іншая справа, з Чавялёвым траба было размаўляць больш сурова, без скард на яго раскіды і абіягтажаны твар.

А як жа на ўсё разгавалі камуністы хлэбавода № 1, дзе працую Чавялёў экспедытарам? Можна, яны вырашылі дапамагчы яму наладзіць парадак у сям'і? Можна, былі на пасаджэннях суда, заходзілі ў пракуратуру? Не. Нікуды не заходзілі, нічым не цікавіліся. Праўда, яны ведалі, што ў Чавялёва «нешта не ў парадку», што ён «любіць чарку», што ў судах разглядаюць «нейкія справы».

І толькі ў апошні момант на партыйным бюро заслухалі Чавялёва. У пратаколе гэтае пытанне запісана вельмі туманна: «Як камуніст Чавялёў выконвае патрабаванні статута». Члены бюро ўстанавілі: любіць выпіць, аднойчы раней тэрміну пайшоў з работы і, як сам дадаў Чавялёў, некаторыя непападкі ў сям'і. Днямі сакратар партыйнай арганізацыі завода Н. Чалытка ні то ад радасці, ні то ад здзіўлення пласнула далонямі: Чавялёў жэніцца! Нам здалося, што для кіравання завода гэты крок маладога жаніха быў выратаваннем.

На-першае, скончана ўсялякія размовы пра суды, а па-другое, не траба будзе займацца асабістымі справамі. Але тое, што здарылася, не скажым. І на заводзе пачалі выратоваць Чавялёва. Маўляў, і ён вынаваціў, але і Зінаіда Федараўна добрая цаца...

І. КЛАЗ.

Вечары аматараў паэзіі

На прадпрыемствах Гомеля многа аматараў беларускай паэзіі. У адзін з суботніх вечараў яны прыйшлі на сустрэчу з членамі літаратурнага аб'яднання пры газеце «Гомельская праўда». Сустрэча адбылася ў клубе ўпраўлення мясцовай прамысловасці.

Цікавы даклад аб беларускай паэзіі зрабіў калыдааў філагічны навуку Я. Міхалюк. Аб рабоце літаратурнага аб'яднання расказаў Ф. Курас. Ён прадставіў аўдыторыі пачынаючых паэтаў Ул. Омчыка, П. Касцяненку і

празаіка-гумарыста М. Васільевічэка, якія выступілі з чытаннем сваіх твораў.

Пасля былі наладжаны відарына паэзіі і чытанні, кніжны базар. Актыўнае ўдзяванне ўпраўлення мясцовай прамысловасці мяркуе неўзабаве правесці сустрэчы з паэтамі Гомельшчыны на фабрыцы імя Крупскай, камбінаце «Бастаго» асветы імя «Адраджэнне» і на іншых прадпрыемствах.

Ф. КУПА.

НАМ ПІШУЦЬ

«Свабоду і незалежнасць каланіяльным краінам!» — так называецца выстаўка ў чытальнай зале Гомельскай абласной бібліятэкі імя Ул. І. Леніна. На гэтай выстаўцы шмат кніг, брашураў, часопісных артыкулаў.

Р. ЗАЙЦАУ.

Бібліятэка Ланскага сельскага Дома культуры (Нясвіжскі раён) правяла вечар на тэму «Навука і забавы». У ім прынялі ўдзел каласікі: настаўнікі Ланскай сярэдняй школы, работнікі ўстаноўкай балычкі.

С. ВАЛЯВАЧ.

Клуб чыгуначнікаў «Чырвоны Кастрычнік» (станцыя Асіповічы) праводзіць вялікую работу. Тут створаны ўніверсітэт культуры, часта адбываюцца канферэнцыі чытачоў, сустрэчы з пісьменнікамі, вечары адапчынку.

В. САМУСКІ.

Дня юных гледачоў

27 спектакляў — такі план Тэатра юнага гледача на час зімовых канікулаў.

У гэтыя дні маленькім гледачам Мінска і вобласці будуць паказаны спектаклі па п'есах «Прыгоды Чыпаліна» Дж. Радары, «Казачыні домкі» М. Сягліка, «Аляванцыя пар'ячкі» Т. Гаэ. Старшакласнікі ўглядаюць «Рэвізор» Гогаля, «Нароўны боі» В. Розава, новыя спектаклі па п'есе «На граніцы» В. Белазэрава і інш.

Галоўны рэдактар Янка ШАРАХОУСКІ. Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадз МАРШЧОЎІЧ (казачны сакратар), Натры ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (назасны галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОУ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

Збіральнікі фальклору

Студэнты Брэсцкага педінстытута кожны год канфіроўваюцца ў экспедыцыі па збору луснай народнай творчасці. Групамі і па адным эдзілі збіральнікі фальклору па родных мясцінах. Падзеі далі добрыя вынікі. Асабліва вызначыліся студэнты Д. Шыцкі, В. Шалявічэка, А. Петруковіч, Л. Кастрычнік. Студэнт ІІІ курсу філалагічнага факультэта Дамітрый Шыцкі запісаў каля 800 твораў народнай творчасці — песень, частушак, прымек, замой, і інш.

Г. МАСАЙЛА.

СМЕРЦЬ Э. БІРЗНІЕКА-УПІЦІСА

На дзесятомым годзе жыцця памёр народны пісьменнік Латвійскай Рэспублікі Бірзніека-Упіцис. Імя гэтага выдатнага майстра латышскай літаратуры шырока вядома не толькі ў Латвійскай РСР, але і далава за яе межамі.

Знаёмы Бірзніека-Упіцис нарадзіўся ў Курземі ў сям'і латышскага сяляніна. З 1889 года працаваў на паўстанікам. У 1892 г. пераехаў на Каўказ, працаваў у Дагестане, потым у Баку. Тут ён надрукаваў сваё «Апавяданне шрага каменя» (1900), якія зварнулі на свае ўвагу як найбольш яркія творы крытычнага рэалізму ў латышскай літаратуры. Простай рэалістычнай мовай, блізкай да народнай, намалюваў ён карціны паднявольнага жыцця латышскіх сялян-беднякоў, парабкаў і пастухоў, сельскіх рамеснікаў і вясковых інтэлігенцаў. З усяй паўнатой і яркасцю паказваў, як яны змагаюцца з нечэстнымі баронамі і царскім самаўладствам.

Пражывіўшы больш 15 год у Азербайджане, Бірзніека-Упіцис з любоўю пісаў і аб жывіх братах народа. Асобныя кніжкі выйшлі ў «Кавказскіх апавяданнях». Ён вядомы таксама як таленавіты перакладчык многіх дзіцячых казак на родную мову. Яго перу належыць шматлікіх твораў для дзяцей і юнацтва — «Дзёнікі паследняга» (1923), «Казкі Ніны» (1923), «Нашы сябры» (1924) і іншыя. Жывіць у гэтых творах намалювана жывымі фарбамі, яны рэалістычна пры сваёй напружанасці.

На радзіму ў Латвію Бірзніека-Упіцис вяртаецца ў 1921 годзе, дзе даваўся яго лямі болей плёняная творчая праца. Тут ён вылучыўся як выдатны майстар твораў для дзяцей і юнацтва, таленавіты перакладчык іншых моваў. Пісьменнік з захапленнем вівіў устанавленне Савецкай улады ў Латвію. У час нямецкай акупацыі пакінуў Рыгу і хаваўся ад фашыстаў у розных вёсках. У 1947 годзе Эрнесту Бірзніека-Упіциса было прысвоена ганаровае званне народнага пісьменніка Латвійскай РСР.

Э. Бірзніека-Упіцис пахаваны на Літэратурскіх могілках г. Юрмалы. Паміж аб ім будыць жыццё ў сэрцах яго сучаснікаў.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і аравлення Саюза пісьматей БССР, Мінск.

АТ 0106

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай сакратара — 3-25-25, адрасна літаратуры — 3-22-04, адрасна мастацтва — 3-24-62, адрасна культуры — 3-20-54, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.

Документа імя Сталіна.

рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага рэдакцыі — 3-24-62, адрасна культуры — 3-20-54, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 0106